

PAPER DETAILS

TITLE: TABAKÂTU'S-SÛFIYYE

AUTHORS: Emrullah BOLAT

PAGES: 229-239

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1566056>

KİTAP TANITIMI: TABAKÂTU’S-SÛFİYYE

Arş. Gör. Emrullah Bolat

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

İslami İlimler Fakültesi

Hadis Anabilim Dalı

ebolat@agri.edu.tr

orcid.org/0000-0002-7657-4460

Atıf Gösterme: BOLAT, Emrullah, “Tabakatu’s-Sufiyye”, *Ağrı İslami İlimler Dergisi (AGİİD)*, Haziran 2021, (8), ss.229-239.

Geliş Tarihi:

9 Şubat 2021

Kabul Tarihi:

22 Haziran 2021

© 2019 AGİİD

Tüm Hakları Saklıdır.

Tasavvufun temel kaynaklarını iki ana başlık altında toplamak mümkündür. İlki, tasavvufu gerek tahalluk ve gerekse tahakkuk boyutuyla bir ilim olarak ele alan, usul ve esaslarını ortaya koymayı amaçlayan klasikler; diğeri de zâhid, sûfî ve tarîkat büyüklerinin biyografilerini, hikmetli sözlerini aktaran tabakât ve menâkıb-nâme türü eserlerdir.

Tanıtımını gerçekleştireceğimiz eser de ikinci tür eserlerden olup yazarı Horasanlı Ebû Abdurrahmân Muhammed b. el-Hüseyn es-Sülemî’dir (ö. 412/1021). Dönemin tasavvufi şahsiyetlerinden eğitim alan müellif, Muhammed b. Ali el-Keffâl (ö. 365/976), Dârekutnî (ö. 385/995), Hâkim en-Neysâbûrî (ö. 405/1014) ve Ebu Nuaym el-İsfehânî (ö. 430/1038) gibi hadis ve fıkıh âlimlerine de talebelik etmiştir. Tefsir ve hadis konulu eserler kaleme almışsa da ona şöhret kazandıran eserleri tasavvufi muhtevaya sahip olanlardır.¹

Bu eserlerden biri olan tanıtımını yapacağımız Tabakâtü’s-Sûfiyye, Ezher ulemasından Nureddin Şureybe tahkikiyle 1997 yılında yayınlanmıştır. 569 sayfa olan eser, muhakkike ait dua, ithaf, fihrist ve önsöz ile başlamakta, musannifin mukaddimesi, ilk dört tabakasında 20,

¹ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 19-31; Süleyman Uludağ, “Sülemi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/53-55.

son tabasında ise 24 Sufi olmak üzere toplam 104 sufinin yer aldığı beş tabakaya ait biyografilerin sırasıyla zikredilmesi, ardından bir sayfalık, dua/temennilerden oluşan bir hatime ile son bulmaktadır.

Muhakkikin yaklaşık 53 sayfalık önsözü müellifin yaşadığı dördüncü asrın genel özellikleri, müellifin hayatı, ilmi kimliği, eserleri, ulema nezdindeki yeri, tasavvufi görüşleri, eseri Tabakâtu's-Sûfiyye, eserin yazmalarıyla ilgili bilgiler, eser yayına hazırlanırken dikkate alınan hususlar, teşekkür ve hatime gibi alt başlıklardan oluşmaktadır.² Eserin sonunda şahıslar, beldeler, tasavvufi ıstılahlar fihristleri ve tahkikte kullanılan 83'ü Arapça, 7'si İngilizce toplam 90 eserin künye bilgileriyle zikredilmiş olması tahkikin titizliğini ortaya koyması açısından kayda değerdir.

Eserde yer alan biyografi bilgileri ve sufilelere nispet edilen sözler Sülemî'ye kadar senedlerle nakledildiğinden, muhakkik tarafından senedlerde yer alan her bir isme ait bilgilerin diğer tabakat eserlerine işaret ve alıntılarla dipnotlarda zenginleştirildiği görülmektedir. Özellikle aşağıdaki tabloda görülecek olan, her bir sufinin senedinde yer aldığı hadislerin detaylı tahriri ve ravileri hakkında değerlendirmelerde (cerh-ta'dîl) bulunulmuş olması da, hadislerin sıhhatine dair kanaat oluşturması açısından ayrıca vurgulanması gerekli bir husustur.

Eser, 2018 yılında Prof. Dr. Abdurrezzak TEK tarafından ilk defa Türkçeye de tercüme edilmiştir.³ Mütercim, Nureddin Şureybe'nin tahkikli neşrini ve Süleymaniye Kütüphanesindeki yazmaları dikkate almışsa da, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin hayatına dair iki sayfalık önsöz ve tercümenin sonunda yer alan dizin dışında, yukarıda zikredilen tahkikli neşrin pek çok özelliği tercümede yer almamıştır. Mütercim, tercümede yer alan hadislerin tahririnde Dr. Mutlu Gül'den yardım aldığını söylemekte ancak, tahkikli neşrin rivayetler hususunda yukarıda zikredilen türden titizliği bu tercüme-tahric çalışmasında görülmemektedir. Türkçe bilen okuyucu açısından ilgili hususların tercüme için bir eksiklik olduğu söylenmelidir.

Eserin tercümesinden önce bizim kitapla ilgimizin oluşmasına sebep Nakşibendî-Hâlidî şeyhi Prof. Dr. Mahmud Es'ad Coşan'ın (1938-2001)⁴ Tabakâtu's-Suffiyye'yi ders

² Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 11-64.

³ Abdurrezzak Tek, *İlk Zâhid ve Süfîler Tabakâtu's-Sûfiyye*, (Bursa: Emin Yayınları, 2018).

⁴ Mehmet Akkuş, "Mahmut Esat Coşan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2016), EK-1, 267-268. Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan'ın detaylı biyografisi için ayrıca bk. İskenderpaşa, "M. ES'AD COSAN (RH.A.): Hayatı" (Erişim 1 Mayıs 2021).

kitabı olarak okuttuğu “Tasavvuf Sohbetleri”ni de Türkçe bilen okuyucu için ayrıca zikretmek yerinde olacaktır.⁵ Nitekim Prof. Dr. Abdurrezzak TEK’in tercümesi için zikrettiğimiz eksiklikler bu sohbetlerde büyük oranda giderilmiştir. Coşan, kitaptan yaptığı bu derslerde dipnotlardaki bilgilerden yararlanmakta, ilgili notları yorumlayarak metnin daha sağlıklı anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Eserin teknik özellikleriyle ilgili sayılabilecek bu tanıtıcı bilgilerden sonra müellifin mukaddimede zikrettiği hususlara değinmek yerinde olacaktır. Kitabın muhtevasıyla uyum halinde olan mukaddimede Allah’ın, rehbersiz bir asır var etmediği, sonuncusu Hz. Peygamber olmak üzere insanlara kendine ulaşabilmeleri için her asırda peygamberler gönderdiği, bunların ardından da Peygamberleri izlesinler, peygamberleri izlemek isteyenlere de rehberlik etsinler diye veliler gönderdiği ifade edilmektedir. Velilerini de (bu eserde görüldüğü üzere), birbirini takip eden tabakalar/nesiller şeklinde var etmiştir. Terbiye ve tevhidi arzulayanlar onlar sebebiyle ahlaklarını güzelleştirmişlerdir. Hz. Peygamber’in “insanların en hayırlıları benim asrında yaşayanlar, sonrasında onları takip edenler, sonrasında da sonra gelenler”⁶ hadisi ile “ümmetim yağmur gibidir, önü mü sonu mu hayırlıdır bilinmez”⁷ hadisi buna delalet etmektedir. Bu delaletle Hz. Peygamber ahir zamanda şeriatın zahiri ve hakikatin batnını açıklamak üzere, söz ve fiille insanları şeriatın edeplerine ve gereklerine iletecek velilerin ve budelânın daima bulunacağını bildirmiştir. Bu veliler (budelâ), peygamberlerin varisleri, kıyamete kadar takipçileri, tevhid hakikatlerinin ehli, doğru ve güzel firaset sahibi kimselerdir. Bu kimselere işaret eden “Ümmetim arasında Halil İbrahim’in ahlakı üzere kırk kişi (kırklar) daima bulunur. Kıyamet kopacağı zaman bunların canları alınır”⁸ şeklindeki hadis Hz. Peygamber’den nakledilmektedir.⁹

Özetlemeye çalıştığımız bu girişten sonra müellif, eserde takip ettiği bizim ikinci paragrafta değindiğimiz, usule dair kısa bir izahtan sonra 1. Tabaka ile esere başlamaktadır.

Her bir tabakada yer alan sufiler, aynı ya da yakın zamanda yaşamış olmalarına göre sıralanmıştır. Her bir sufünün öncelikle ismi, künyesi, nisbesi, doğduğu ve vefat ettiği yer,

⁵ Akra.media (Akra), “Medya: Sohbetler - Tasavvuf Sohbetleri” (Erişim 1 Mayıs 2021).

⁶ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmi’u-sahih*, (Riyad: Beytu’l-Efkâr ed-Düveliyye, 1419/1998), “Kitâbu’ş-Şehâdât”, 9.

⁷ Ebû İsmâ Muhammed b. İsmâ et-Tirmizî, *Sünen*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir (Beyrut: Dâru İhyâi’t-Turâsi’l-Arabî, ts.), “Ebvâbu’l-Emsâl”, 6.

⁸ Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî, *el-Müsned*, thk. Şuayb Arnavut (Beyrut: Müessesetu’r-Risâle, 2001) 37/413.

⁹ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 1-2.

doğum ve genellikle de vefat tarihleri, varsa tasavvufta yolunu takip ettiği hocaları, *rivayet ettiği en az bir hadis* ve sabır, şükür, rıza, tevekkül, ünsiyet, yakın, marifet, zühd, tevbe, evliyaı sevmek, hikmet, fütüvvet, takva, mürüvvet, gıybet, havf, reca, cimrilik, sebepleri görme, şehvet, tûli emel, vuslat vb tasavvufun değişik kavram ve meselelerine dair sözler, çoğunlukla senedleriyle ve zikrettiğimiz sırayla yer almaktadır.

Eser, tasavvufi muhtevasıyla önem arz etmekle birlikte çalışma alanımız (Hadis) itibariyle de kayda değer yönleri olduğundan, eserde yer alan rivayetler hakkında bazı detaylar zikredilecektir.

Aşağıda yer alan tablolarda sufi isimler tabakalar halinde sıralanarak tespit edilmiştir. Tabloda yer alan künye, isim, nispe ve vefat tarih bilgileri çoğunlukla bu eserde yer aldığından başka kaynaklara müracaat edilmemiştir. İlgili sufi için kitapta yer alan bu bilgiler yetersiz kaldığında Diyanet İslam Ansiklopesi'ne müracaat edilmiştir. Vefat tarihleri verilmeyen biyografiler ise hem kitapta hem de Diyanet İslam Ansiklopedisinde yer almadığından ayrıca araştırılmamıştır. İsimlerin ardından parantez içerisinde rivayet ettikleri hadislerin sayısına işaret edilmiş, akabinde de dipnotlarda işaret edilmek suretiyle rivayetin konusu verilmiştir.¹⁰ Böylelikle eserde yer alan hadislerin konularına ya da sufilerin kişisel eğilimlerine dair genel bir kanaat edinilmesi amaçlanmıştır. Sufi biyografilerin bazısında, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî tarafından hadis ilimlerine dair ilgisini de ortaya koyan “esnede’l-hadis, rava’l-hadis” ibarelerine ilaveten “sika”, “âlimen”, “verian” “ketebe’l-hadîs el-kesîr” gibi sufilerin hadis ilimlerindeki yerine işaret edebilecek ifadeler kullanılmıştır. Rivayetlerin tamamı hadis âlimlerinin usulüne göre kitabın yazarı Ebû Abdurrahmân’dan Hz. Peygamber’e kadar senedinde ilgili sufinin de yer almasıyla, haddesenî, haddesenâ, ahberanî, ahberanâ, semi’tu, icâzetan, imlâen ve an gibi lafızlarla nakledilmiştir. Eserde bu usulün dışında şeyhlerin bazı sözlerine dayanak olarak zikrettikleri senedsiz hadislerle de istişhad ettikleri görülmektedir.¹¹

Sufi isimler tabakalar halinde, rivayet ettikleri hadislerin sayı ve konuları itibariyle şu şekilde sıralanmıştır:

	1. Tabaka (Hadis Sayısı)	2. Tabaka (Hadis Sayısı)
--	--------------------------	--------------------------

¹⁰ Hadisin, geri kalan bütün kısmını hatırlattığı düşünülen bir kısmını zikretme (Atrâf) usulüne göre hadisler verilecektir. “Atrâf” ile ilgili bk. Abdullah Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2009), 33.

¹¹ Bk. 3. Tabaka 16. İsim İbrâhîm el-Kassâr. 4. Tabaka 14. İsim Ebu’l-Huseyn b. Hind el-Fârisî. 5. Tabakadan 19. İsim Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed eş-Şebhî.

1.	el-Fudayl b. İyâz (1) (ö.187/803) ¹²	Ebu'l-Kâsım el-Cüneyd (1) (ö. 297/909) ¹³
2.	Zünnûn el-Mısrî (1) (ö.248/) ¹⁴	Ebu'l-Hüseyn en-Nûrî (1) (ö.295/908) ¹⁵
3.	İbrâhîm b. Edhem (1) (ö.161/778) ¹⁶	Ebû Osman el-Hîrîen-Neysâbûrî(1) (ö.298/910) ¹⁷
4.	Bîşr el-Hâfî (1) (ö. 227/841) ¹⁸	Ebû Abdullah b. el-Cellâ (0) (ö.306/918)
5.	Seri es-Sakatî (1) (ö. 251/865) ¹⁹	Ruveym b. Ahmed el-Bağdâdî (1) (ö.303/915-16) ²⁰
6.	el-Hâris el-Muhasibi (1) (ö. 243/857) ²¹	Yûsuf b. el-Hüseyn er-Râzî (2) (ö.304) ²²
7.	Şakîk el-Belhî (2) (ö. 194/810) ²³	Şâh el-Kirmânî (0) (ö.300)
8.	EbûYezîd el-Bistâmî (1) (ö. 234/848) ²⁴	Semnûn b. Ömer el-Muhib (0) (ö.298/911)
9.	Ebu Süleymâned-Dârânî (1) (ö. 215/830) ²⁵	Amr b. Osmân el-Mekkî (1) (ö.291) ²⁶
10.	Ma'rûf el-Kerhî (1) (ö. 200/815/16) ²⁷	Sehl b. Abdullah et-Tüsterî (1)

- ¹² Allah teala şöyle dedi: Ey dünya! Dostlarıma acı ol, onlara hoş görünme...Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 9.
- ¹³ Mü'min'in infirasetinden korkun... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 152.
- ¹⁴ Dünya mü'minin zindanıdır... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 17.
- ¹⁵ Kim müslüman bir kardeşinin ihtiyacını karşılar... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 165.
- ¹⁶ Hz. Peygamber sarığı üzere secde ederdi... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 129.
- ¹⁷ Kim üzerinde Ramazan ayı orucu borcu olarak ölürse... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 171.
- ¹⁸ Sarımsağı çiğ yiyebilirsiniz... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 42.
- ¹⁹ Ya Hâzim, lâ havle ve lâguvvete zikrini çoğalt... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 49.
- ²⁰ Hz. Peygamber'in yanında bir adam pireye lanet etti. O da ona lanet etmeyin... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 181.
- ²¹ Mizanda en ağır gelen şey güzel ahlakıdır. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 57.
- ²² Kim aşık olur, iffetli olup bunu gizlerse...; Kişi kendisi için istediğini kardeşi için istemedikçe... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 186-187.
- ²³ Hayır, ahiretin hayrıdır...; Kim ki dünyadan helal bile olsa kazandıklarından hesaba çekilir... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 62.
- ²⁴ Allah'ın gazabını çektiğin halde bununla insanların rızasını araman,...yakininza'fındandır... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 69.
- ²⁵ Allah için tevazu göstereni Allah yükseltir. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 76.
- ²⁶ Abdullah b. Mes'ûd'dan naklen, biz teşehhüd bize farz kılınmadan önce şöyle derdik; ... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 201.

		(ö.283/896) ²⁸
11.	Hâtim el-Esam (1) (ö. 237/851) ²⁹	Muhammed b. el-Fadl el-Belhî (1) (ö.319/) ³⁰
12.	Ahmed b. Ebi'l-Havârî (1) (ö.230/) ³¹	Muhammed b. Ali et-Tirmizî (1) ³² ?
13.	Ahmed b. Hadraveyh (0) (ö.240/854)	EbûBekr el-Verrâk (1) (ö.280/893) ³³
14.	Yahya b. Muâz er-Râzî (1) (ö.258/872) ³⁴	EbûSa'îd el-Harrâz (1) (ö.279/) ³⁵
15.	Ebu Hafs en-Neysâbûrî (0) (ö.260- 67-70/874)	Ali b. Sehl el-İsbahânî (0)(ö.307/919)
16.	Hamdûn el-Kassâr (1) (ö.271/884) ³⁶	Ebu'l-Abbâs b. Mesrûk et-Tûsî (1) (ö.299/) ³⁷
17.	Mansûr b. Ammâr (1) (ö.225/840) ³⁸	Ebû Abdullah el-Mağribî (1) (ö.299/) ³⁹
18.	Ahmed b. 'Âsım el-Antâkî (0) (ö.239/853)	Ebû Ali el-Cûzcânî (0)?
19.	Abdullah b. Hubeyk el-Antâkî (2)	Muhammed/Ahmed b. Ebi'l-Verd

²⁷ Allah'ım, perçemimiz senin elinde, bu hususta bize ait hiçbir şey yoktur... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 86. Maruf, bu lafızlarla dua etmiş, ardından senediyle birlikte duanın Hz. Peygamber'e ait olduğunu söylemiştir.

²⁸ Hz. Peygamber'in savaşlarında beraberinde ensardan pek çok kadın da bulunur, sulama ve yaralıları tedavi görevinde bulunurlardı. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 207.

²⁹ Duhâ namazını kılın, çünkü o ebrarın namazıdır... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 92.

³⁰ Hiçbir Peygamber yoktur ki kendisine kavminde olan şeylere benzer mucizeler verilmiş olmasın... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 213.

³¹ Ruhü'l-Kuds göğsüme şu manayı üfledi; hiçbir canlı ecelini tamamlamadan ölmeyecek... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 100.

³² Bu sufi pek çok hadis yazmıştır. Hz. Peygamber, Musa Peygamberin "Ya rabbi bana kendini göster de sana bakayım" ayetini okumuş... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 217.

³³ Allah katında emanetin en büyüğü... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 222.

³⁴ Ahlakın güzeli ve lokmanın helali takvadır. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 108.

³⁵ Kötü ahlak uğursuzluktur... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 229.

³⁶ Kula kıyamet günü dört şeyden sorulmadıkça kımıldayamaz... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 124.

³⁷ Kim bana salavat getirir ve onu makama mahmuda ulaştır derse... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 238.

³⁸ Sa'lebe b. Abdurrahmân'ın yıkanan bir kadına gözünün ilişmesi ve ona bakmayı sürdürdükten sonra, Hz. Peygamber'e bununla ilgili vahiy gelebilir korkusuyla Medine'den ayrılmasını anlatan uzunca bir hadis... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 131.

³⁹ Bir adam bir başka beldedeki kardeşini ziyaret etti... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 243.

	(ö.?) ⁴⁰	(1) (ö.263/876) (Ahmed'in vefatı) ⁴¹
20.	EbûTurâb en-Nahşebî (1) (ö.245/859) ⁴²	Ebû Abdullah es-Siczi (0)?

	3. Tabaka (Hadis Sayısı)	4. Tabaka (Hadis Sayısı)
1.	Ebû Muhammed el-Cerîrî (1) (ö.311/) ⁴³	EbûBekr eş-Şiblî (1) ⁴⁴ (ö.334/946)
2.	Ebu'l-Abbâs b. Atâ el-Edemî (1) (ö.309/922) ⁴⁵	Ebû Muhammed el-Mürta'îş (0) (ö.328/)
3.	Mahfûz b. Mahmûd en-Neysâbûrî (0) (ö.303/)	Ebû Ali er-Rûzbârî (2) ⁴⁶ (ö.322/934)
4.	Tâhir el-Makdisî (0)?	Ebû Ali es-Sekafî (2) (ö.328/) ⁴⁷
5.	EbûAmred-Dımaşkî (0) (ö.320/932)	Abdullah b. Muhammed b. Münâzil (1) (ö.329/941) ⁴⁸
6.	EbûBekr b. Hâmid et-Tirmizî (2) ⁴⁹ (ö.)?	Ebu'l-Hayr el-Akta' et-Tîmâtî (0) (ö.340?)
7.	Ebûİshâkİbrahim el-Havvâs (0) (ö.291/904)	EbûBekr el-Kettânî (0) (ö.322/934)
8.	Abdullah b. Muhammed el-Harrâz er-	EbûYa'kûb en-Nehrecûrî (0)

⁴⁰ Sizden birinizin yaratılışı anne karnında kırk günde tamamlanır...; Hz. Peygamber eşlerini sırasıyla dolaşır... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 142-143.

⁴¹ Muhammed b. el-Verd'in rivayeti; Ey Ali, sarımsağı çiğ yiyebilirsin... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 249.

⁴² Hastalarınızı yeme ve içmeye zorlamayın... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 148.

⁴³ Köpek kabınızı yaladığında... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 260.

⁴⁴ Pek çok hadis yazıp rivayet etmiş, Malik'in fikhına tabi âlim bir kişidir. Hz. Peygamber Bilal'e hitaben, Allah'a zengin olarak değil fakir olarak kavuş... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 338.

⁴⁵ Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde, insanların, develerin hörgüçleri ile koyunların kuyruklarını hayvanlar canlı iken kestiklerini görünce... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 266-267.

⁴⁶ Âlim, fakih ve hadis hafızı olarak anılmıştır. "Üzerlerinden bir şey gönderir diye Rablerinden korkarlar" ayeti İbn Abbas'a sorulmuş, o da bu korkunun saygıdan duyulan korku olduğunu söylemiştir...; Öyle bir topluluk var ki Allah onların beldelerini mamur hale getirmekte... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 355-356.

⁴⁷ Sizden kim Cuma namazına gelirse yıkansın. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 362.

⁴⁸ Kim bir köpek edinirse... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 367.

⁴⁹ Kim Allah'tan korkarsa, Allah da tüm şeyleri ondan korkar kılar...;Helal rızık talep cihaddır... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 280-281.

	Râzî (0) (ö.310/922)	(ö.330/941)
9.	Bünân b. Muhammed el-Hammâl (1) (ö.316/928) ⁵⁰	Ebu'l-Hasan el-Müzeyyin (0) (ö.328/)
10.	Ebû Hamza el-Bağdâdî el-Bezzâz (0) (ö.289/)	Ebû Ali b. el-Kâtib (0) (ö.340/)
11.	Ebu'l-Hüseyn el-Verrâken-Neysâbûrî(0) (ö.320/932)	Ebu'l-Hüseyn b. Bünân (0)?
12.	EbûBekr el-Vâsitî (0) (ö.320/932)	EbûBekr b. Tâhir el-Ebherî (1) (ö.330/) ⁵¹
13.	el-Hüseyn b. Mansûr el-Hallâc (0) (ö.309/922)	Muzaffer el-Kırmîsînî (0)?
14.	Ebu'l-Hasan b. es-Sâîged-Dîneverî (1) (ö.330/) ⁵²	Ebu'l-Huseyn b. Hind el-Fârisî (0)?
15.	Mimşâzed-Dîneverî (0) (ö.299/)	İbrahim b. Şeybân el-Kırmîsînî(1) (ö.330/941) ⁵³
16.	İbrâhîm el-Kassâr (0) (ö.320/932)	Ebû Bekir b. Yezdânyâr (1) (ö.334/945) ⁵⁴
17.	Hayr en-Nessâc (0) (ö.322/934)	Ebû İshak İbrâhîm b. el-Müvelled (1)? ⁵⁵
18.	Ebû Hamza el-Horasânî (0)?	Ebû Abdullah b. Sâlim el-Basrî (0) (ö.297/909)
19.	Ebû Abdullah es-Subeyhî (0)?	Muhammed b. Alyân en-Nesevî (0) ?
20.	EbûCa'fer b. Sinân (1) ⁵⁶ (ö.311/)	EbûBekr b. EbîSa'dân (0)?
5. Tabaka (Hadis Sayısı)		
1.	EbûSa'îdb. el-Arabî (1) ⁵⁷ (ö.341/)	

⁵⁰ Facirler ateş ehlidirler... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 292.

⁵¹ Aşırı gitmeden tevazu gösterene müjdelersun... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 392.

⁵² Vakıa suresinde yer alan "Sülletünminel evvelin ve sülletünminel ahirin" ikisi de bu ümmettedir. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 313.

⁵³ İbn Abbas'tan naklen, Hz. Peygamber Hanzala ve amcası Hamza'yı meleklerin yıkadığını görmüştür... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 403.

⁵⁴ Mü'min bir mide ile yer... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 407.

⁵⁵ Eğer Allah ehli cennete ticaret için izin verecek olsaydı... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 411.

⁵⁶ Pek çok hadis yazmış ve rivayet etmiştir. Süleyman b. EbîSüleymân, İbn EbiEvfâ'ya, Hz. Peygamber recmde bulundu mu diye sormuş... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 332-333.

2.	EbûAmr ez-Zeccâcî (0) (ö.348/959-60)
3.	Ca'fer b. Muhammed el-Huldî (1) (ö.348/959) ⁵⁸
4.	Ebu'l-Abbâs el-Kâsım es-Seyyârî (2) (ö.342/953-54) ⁵⁹
5.	EbûBekr Muhammed b. Dâvud (0) (ö.350/)
6.	Ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed eş-Şa'rânî (1) (ö.353/) ⁶⁰
7.	EbûAmr İsmail b. Nüceyd (1) (ö.366/976) ⁶¹
8.	Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmed el-Bûşencî (1) (ö.348/959) ⁶²
9.	Ebû Abdullah Muhammed b. Haffî (2) (ö.371/982) ⁶³
10.	Bündâr b. el-Hüseyn eş-Şîrâzî (0) (ö.353/964)
11.	EbûBekr et-Tamestânî (0) (ö.340/951)
12.	Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed ed-Dîneverî (0) (ö.340/951)
13.	EbûOsman Sa'îd b. Sellâm el-Mağribî (0) (ö.373/)
14.	Ebu'l-Kâsım İbrahim b. Muhammed en-Nasrâbâdî (1) (ö.367/978) ⁶⁴
15.	Ebu'l-Hasan Ali b. İbrahim el-Hasrî (0) (ö.371/)
16.	Ebû Abdullah et-Turûgbezî (0) (ö.350/)
17.	Ebû Abdullah er-Rûzbârî (1) (ö.369/) ⁶⁵
18.	Ebu'l-Hasan Ali b. Bündâr es-Sayrafî (1) (ö.359/) ⁶⁶
19.	EbûBekr Muhammed b. Ahmed eş-Şebihî (1) (ö.360/) ⁶⁷
20.	EbûBekr Muhammed b. Ahmed el-Ferrâ (1) (ö.370/) ⁶⁸
21.	Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Mukrî(ö.366/)? ⁶⁹
22.	Ebu'l-KâsımCa'fer b. Ahmed el-Mukrî (1) (ö.378/) ⁷⁰

- ⁵⁷ Ashabıma sövmeyin... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 428.
- ⁵⁸ Kim çarşı pazara girerse şöyle desin... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 435.
- ⁵⁹ Sözü'n hayırlısı dörtlütür, hangisiyle başlarsan farketmez...; Allah'ın yüzden bir eksik, doksandokuz ismi vardır... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 441-442.
- ⁶⁰ Bilal'e ezanı çift kameti tek yapması emredildi. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 452.
- ⁶¹ Hz. Peygamber hediye kabul eder... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 454.
- ⁶² Hz. Peygamber her türlü ağır sızı anında bize şöyle demeyi öğretti... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 459.
- ⁶³ Eğer dünyanın Allah katında sinek kanadı kadar değeri olsaydı...; Semaya yükseltildiğimde bir yakarış duydum... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 463.
- ⁶⁴ Fatıma bnt. Kays'ın Hz. Peygamber'den Sükna ve nafakaya dair hadisi... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 485.
- ⁶⁵ Buğdaylı et yemeği Peygamberlerin aşısıdır (çorbasıdır). Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 498.
- ⁶⁶ Sirke ne güzel katıktır. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 502.
- ⁶⁷ Cibril bana komşuyla ilgili o kadar tavsiyede bulundu ki... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 506.
- ⁶⁸ Sizden biri yıkanmak istediğinde... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 508.
- ⁶⁹ Bu ismin tabakat bilgileri hem Arapça hem detecüme eserde yer almamaktadır. Ancak Arapça baskının muhakkiki *Tabakâtu 'ş-Şa'rânî*'ye atıfla ilgili biyografiye işaret etmektedir.

23.	Ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed er-Râsıbî (0) (ö.367/)
24.	Ebû Abdullah Muhammed b. Abdülhâlîked-Dîneverî (0)?

Bu tablonun ardından hemen tamamı hadis âlimleriyle de irtibatlı olan sufilerin dönemlerinin mevcut tartışmalarına ışık tutabilecek; kendilerinin hadise/sünnete/ehli hadise dair ilgilerini ortaya koyan sözlerinin tabaka sırasıyla zikredilmesiyle kitap tanıtımı sonlandırılacaktır. Böylece tabakalarda yer alan sufilerin hadis/sünnet ilgisinin seyrini de kitap özelinde gözlemlemek mümkün olacaktır.

1. Tabakadan el-Fudayl b. İyâz'ın "Bidat sahibiyle hem meclis olana hikmet verilmez"⁷¹; Zünnûn el-Mısırî'nin, "Allah'ı seven kimsenin alameti; Allah'ın sevgilisine fiillerinde, emirlerinde ve sünnetlerinde uymaktır"⁷²; Serî es-Sakatî'nin "Sünnetle az amel, bidatle işlenen çok amelden (hayırlıdır). Takva ile ortaya çıkan amel nasıl az olsun?"⁷³ ve "İnsan önce tasavvufla/zühdle başlar sonra hadis yazarsa (hadis talebine yönelirse) zaaf gösterir, bunun aksine önce hadis talep eder de sonra tasavvufa/zühde yönelirse başarır/gayesine ulaşır"⁷⁴; Ebû Süleymân ed-Dârânî'nin "Günlerce sufilerin sözlerinden/nüktelerinden gönlüme çeşitli şeyler gelir de Kur'ân ve Sünnet gibi iki adil şahit olmadan onları kabul etmem"⁷⁵; Ahmed b. Ebi'l-Havârî'nin "Kim ki sünnete uymadan amel ederse, onun o ameli batıldır"⁷⁶; Ebû Hafs en-Neysâbü'rî'nin "bidat nedir?" sorusuna verdiği "Hükümlerde haddi aşmak, sünnetlerde gevşeklik göstermek, görüşlere/reye uymak, (sünnete) uymayı ve ittibayı terk etmek" şeklindeki cevabı⁷⁷; Abdullah b. Hubeyk'in "Her bir tüccar için sermayesi vardır. Sahibu hadisın sermayesi de doğruluktur"⁷⁸ sözleri; **2. Tabakadan** Ebu'l-Kâsım el-Cüneyd'in "Rasulullah'ın yolunu takip edip sünnetine uyarak onun yolundan ayrılmayanlar hariç (Allah'a giden) yollar kullara kapanmıştır. Bütün hayır yolları Hz. Peygamber'e açılmıştır."⁷⁹; Yûsuf b. Hüseyin er-Râzî'nin "Aklın aslı susmak, batını sırrı gizlemek, zahiri ise sünnete uymaktır"⁸⁰ ve Hz. Peygamber'in Bilal'e "bizi ezanla

⁷⁰ Eğer ümmetime zorluk vermeyeceğini bilseydim... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 510.

⁷¹ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 10.

⁷² Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 21.

⁷³ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 52.

⁷⁴ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 55.

⁷⁵ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 78.

⁷⁶ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 101.

⁷⁷ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 122.

⁷⁸ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 144.

⁷⁹ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 159.

⁸⁰ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 189.

ferahlandır” demiş olmasının anlamı sorulduğunda “Onunla bizi dünya meşguliyetlerinden ve onunla ilgili konuşmalarımızdan uzaklaştır/rahata erdir demektir. Çünkü namazda Hz. Peygamber’in göz aydınlığı vardı”⁸¹ sözü; Sehl b. Abdullah et-Tüsterî’nin “Yolumuzun usulü yedi şeyledir: 1. Allah’ın kitabı Kur’ân’a sarılmak, 2. Rasullah s.a.v.’in sünnetine ittiba, 3. Helal yemek, 4. Eziyet etmekten, 5. Günahlardan sakınmak, 6. Tevbe etmek, 7. Her türlü hakkı yerine getirmek”,⁸² “Allah’tan başka yardımcı, Rasulullahtan başka delil (rehber), takvadan başka azık, sabırdan başka ilim yoktur”⁸³; Ebû Sa’îd el-Harrâz’ın “Zahire (şeriata) muhalif olan her batın batıldır” sözleri⁸⁴; **3, 4 ve 5. Tabakadan** İbrâhîm el-Havvâs’ın “İlim rivayeti çoğaltmak değildir. İlmi (rivayeti) az da olsa, âlim ilme ittiba eden ve sünnetlere uyandır”⁸⁵; Abdullah b. Muhammed b. Münâzil’in “Kul ancak farzları yerine getirdikten sonra sünnetlerle meşgul olabilir”⁸⁶; Ebû Bekr b. Ebî Sa’dân’ın “Kim rivayet ilmiyle amel ederse, dirayet ilmine; dirayet ilmiyle amel eden de riayet ilmine ulaştırılır. Riayet ilmiyle amel eden de Hakkın yoluna ulaştırılır”⁸⁷; Ebu’l-Hasan Ali b. Ahmed el-Bûşencî’nin kendisine sünnet nedir diye sorulduğunda verdiği “Rıdvan beyatı ve buna uygun olarak sergilenen fiiller ve sözler” cevabı⁸⁸; Ebu’l-Kâsım İbrâhîm b. Muhammed en-Nasrâbâdî’nin “Tasavvuf’un aslı Kur’ân’a ve Sünnete sarılmak, hevayı ve bidatleri terketmek,...”⁸⁹; Ebû Abdullah er-Rûzbârî’nin “Tasavvuf, sahibinin cimriliğini; hadis yazma da cehaletini ortadan kaldırır. İkisi bir kimsede toplanırsa bundan üstün makam/paye arama” sözleri kayda değerdir.⁹⁰ Ayrıca araştırmaya değer olmakla birlikte sufilerin hadise/sünnete/ehli hadise dair sözlerinin ilk iki tabakadan sonra azalmış olmasını ilimlerin sistemleşmesi ve birbirlerinden ayırmaya başlamasıyla irtibatlandırmak mümkündür.

⁸¹ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 191.

⁸² Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 210.

⁸³ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 211.

⁸⁴ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 231.

⁸⁵ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 285.

⁸⁶ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 369.

⁸⁷ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 421.

⁸⁸ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 459.

⁸⁹ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 488.

⁹⁰ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, 1997: 500.